

15.09.2025 kontrolliakt nr 12.2-4/19
riigihanke teostamise kontrollimise kohta
Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuses

Kontrollimise alus:	Rahandusministeeriumi 28.11.2024 kiri nr 12.2-4/26-1
Hankija nimi:	Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus
Hankija registrikood:	70008440
Hankija õiguslik vorm:	riigiasutus (ministeeriumi hallatav riigiasutus)
Hankija esindusõiguslik isik:	Mart Nielsen, peadirektor
Kontrolliperiood:	16.08.2023 - 03.01.2024

1. Kontrollimise eesmärk ja ulatus

- 1.1. Kontrollimisele kuulus Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse (edaspidi *hankija*) poolt raamlepingu sõlmimiseks avatud hankemenetlusena korraldatud riigihange „Mobiiltelefonid, tahvelarvutid ja nende tarvikud“ (viitenumber 268793), mille esemeks olid muu hulgas tahvelarvutid (edaspidi *riigihange*). Riigihange oli jaotatud ühe hankemenetluse raames kaheks osaks: osa I „iOS tarkvaraga seadmed ja nende tarvikud“, sh iPadOS tarkvaraga tahvelarvutid, ja osa II „Android tarkvaraga seadmed ja nende tarvikud“, sh Android ja muu tarkvaraga (va iOS ja iPadOS) tahvelarvutid.
- 1.2. Hankija alustas riigihangete registris (edaspidi *eRHR*) riigihanke alusandmete sisestamist 16.08.2023. Hankemenetlus algas 27.09.2023 hanketeate avaldamisega eRHR-is, pakkumuste esitamise tähtpäevaks oli 30.10.2023 ja kõik raamlepingud sõlmiti mõlemas hanke osas 03.01.2024.
- 1.3. Kontrollimise eesmärgiks oli anda hinnang, kas hankija on riigihanke korraldamisel kehtestanud riigihanke alusdokumentides riigihangete seaduse (edaspidi *RHS*) § 77 lg 6¹ ja lg 7¹ ning 01.01.2022 jõustunud keskkonnaministri 29.06.2021 määruse nr 35 „Hanklepingu esemeks olevate toodete ja teenuste keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja nende kohta riigihanke alusdokumentides kehtestavad tingimused“ (RT I, 02.07.2021, 13) (edaspidi *määrus nr 35*) alusel (minimaalselt kohustuslikke ja soovituslikke) keskkonnahoidlikke kriteeriume.
- 1.4. RHS-is ning määruses nr 35 sätestatud nõuetest kinnipidamist on kontrollitud eRHR-is avaldatud andmete alusel.
- 1.5. Järelevalvemenetluses kontrollitakse üksnes hankija tegevuse õiguspärasust (RHS § 203 lg 3). Seetõttu ei ole Rahandusministeerium järelevalvemenetluses kontrollinud hankija tegevuse otstarbekust ega hinnanud hankija otsuste ja toimingute tulemuslikkust.
- 1.6. Rahandusministeeriumil on õigus anda soovitusi ja juhiseid RHS-i paremaks järgimiseks ja rikkumiste ärahoidmiseks. Soovitused ja juhised võivad sisalduda järelevalvemenetlust lõpetavas dokumendis (RHS § 210), sh valimipõhises järelevalvemenetluses koostatavas kontrolliaktis (RHS § 205 lg 4 p 3).
- 1.7. Kontrolliakti projekt edastati hankijale tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks 28.08.2025. Rahandusministeerium märkis, et kui hankija ei esita kontrolliakti projektile vastuväiteid hiljemalt 05.09.2025, siis loetakse hankija projektiga tutvunuks, ilma, et hankija sooviks esitada täiendavaid selgitusi või vastuväiteid. Hankija ei ole kontrolliakti projektile vastuväiteid esitanud.

2. Kokkuvõte järelevalvemenetluse tulemustest

- 2.1. Hankija ei olnud riigihanke alusdokumentide koostamisel järginud määruse nr 35 lisa 3 p-des 1.1-1.4 sätestatud kohustuslikke keskkonnahoidlikke kriteeriume, jättes minimaalselt nõutavad keskkonnahoidlikud tingimused eRHR-is mõlemas hanke osas (tahvelarvutite kohta) kehtestamata. Lisaks pakkumuse vastavustingimustele ei sisaldanud kohustuslikke keskkonnahoidlikke tingimusi (tahvelarvutite kohta) ka teised RHAD-i osad.
- 2.2. Määruse nr 35 lisa 3 p-des 2.1-2.7 soovituslikena sätestatud valikkriteeriume hankija pakkumuse vastavustingimustes ega hindamiskriteeriumidena ei rakendanud.
- 2.3. Hankija ei ole keskkonnahoidlikke kriteeriume rakendanud ja eRHR-is ei ole mõlema riigihanke osa (I-II) lisaandmete lehel tehtud märget keskkonnahoidlike aspektidega arvestamise kohta („Keskkonnahoidlikud aspektid: Ei ole“). Keskkonnahoidliku riigihanke märgist ei ole eRHR-is riigihanke nimetuse juurde lisatud.

3. Riigihanke alusdokumentides keskkonnahoidlike kriteeriumite kasutamise kontrollimine

3.1. Määruse kohaldumine riigihanke korraldamisele

RHS § 2 lg 2 kohaselt tuleb riigihangete planeerimisel ning korraldamisel arvestada muu hulgas keskkonnahoidlike lahendustega. Kui hankelepingu esemeks olevale asjale või teenusele on kehtestatud keskkonnahoidlikkuse kriteeriumid, siis vastavalt RHS § 77 lg-le 6¹ peavad riigihanke alusdokumendid (edaspidi *RHAD*) sisaldama tingimusi, mis arvestavad kogu kasutusiga hõlmavate energia- ja keskkonnamõjudega. Ajavahemikul 15.07.2020-31.05.2022 kehtinud redaktsioonis sätestas RHS § 77 lg 6¹, et kui hankelepingu esemeks olevale mööblile, puhastustootele ja -teenusele, kontori IT-seadmele või koopia- ja joonestuspaberile on kehtestatud keskkonnahoidlikud kriteeriumid, siis peab RHAD sisaldama tingimusi, mis arvestavad kogu kasutusiga hõlmavate energia- ja keskkonnamõjudega.

RHS § 77 lg-s 7¹ on alates 15.07.2020 ette nähtud volitusnorm valdkonna eest vastutavale ministrile kohustuslike keskkonnahoidlike kriteeriumide ja tingimuste kehtestamiseks määrusega. 01.01.2022 jõustus keskkonnaministri määrus nr 35, mille eesmärgiks on vähendada riigihankega ostetavate asjade ja tellitavate teenuste keskkonnamõju ning soodustada keskkonnahoidlike riigihangete korraldamist. Määrus nr 35 nimetab neli valdkonda, kus hankija peab RHAD-i lisama kohustuslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid. Samuti on määruses nr 35 sätestatud vabatahtlikud valikkriteeriumid, mida on hankijal soovitatav RHAD-i lisada, kuid mille lisamine ei ole hankijale kohustuslik. Määruses nr 35 nimetatud keskkonnahoidlikud tingimused kuuluvad olemuslikult erinevatesse RHAD osadesse: kvalifitseerimise tingimus, tehniline kirjeldus, vastavustingimus, hindamiskriteerium, lepingutingimus. Olenemata sellest, kas tegemist on tehnilise kirjelduse või lepingutingimusega, tuleks hankijal kehtestada keskkonnahoidlikud kriteeriumid RHAD-is pakkumuse vastavustingimustena. eRHR võimaldab hankijatele näidiseks sisestada pakkumuse vastavustingimused ning hindamise kriteeriumid. Nende kasutamisel lisandub hankele keskkonnahoidlikkust esile tõstev märgis – „roheline leheke“. Nii saab hankija keskkonnahoidlikke hankesid eRHR-ist otsida ja enda riigihankes eeskujuks võtta. Samuti on riigil vaja esitada keskkonnahoidlikest hangetest ülevaateid Euroopa Komisjonile, mis poleks võimalik, kui riigihankel ei ole rohelise lehekese märgist. Seega, kui hankija sätestab keskkonnahoidliku tingimuse lepingu projektis, peaks rohelise lehekese märke saamiseks siiski kehtestama registris ka vastavustingimuse (nt kinnitus, et pakkuja täidab lepingus sätestatud nõude). Seetõttu on näidisklauslid sõnastatud just vastavustingimuseks (vt „Keskkonnahoidlikud nõuded mööblile, puhastustoodetele ja -teenustele, paberile ja kontori-IT seadmetele – määruse nr 35 rakendamise juhend hankijale“, lk 2).

Määruse nr 35 § 1 lg-st 1, lg 3 p-st 3, §-st 3 ja §-st 7 tulenevalt on avaliku sektori ja võrgustikusektori hankijad kohustatud kontori IT-seadmete, so paiksete arvutite (lauaarvutid, väikeserverid, tööjaamad), kuvaseadmete (arvutimonitorid) ning kaasaskantavate arvutite (sülearvutid, kaks ühes sülearvutid, tahvelarvutid, kaasaskantavad kõik ühes arvutid, mobiilsed kõhnklientarvutid), hankimisel kehtestama RHAD-is keskkonnahoidlikud kriteeriumid vastavalt määruse nr 35 lisa 3 „Kontori IT-seadmete keskkonnahoidlikud kriteeriumid“ sätestatule.

Määrust nr 35 ei pea kohaldama nimetatud IT-seadmete hankimisel üksnes siis, kui asju ostetakse või teenuseid tellitakse Eesti Vabariigi välisesindustele või asjade ostmise ja teenuste tellimine on seotud riigi julgeolekuhuvide või riigisaladusega ning need viiakse läbi RHS §-s 169 sätestatud kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihangetena.

Kontori IT-seadmed (CPV kood 30000000-9 – „Kontorimasinad ja arvutid, nende seadmed ja tarvikud“) on paiksed arvutid (lauaarvutid, väikeserverid, tööjaamad), kuvaseadmed (arvutimonitorid), kaasaskantavad arvutid (sülearvutid, kaks ühes sülearvutid, tahvelarvutid, kaasaskantavad kõik ühes arvutid, mobiilsed kõhnklientarvutid) (vt „Keskkonnahoidlikud nõuded mööblile, puhastustoodetele ja -teenustele, paberile ja kontori-IT seadmetele – määruse nr 35 rakendamise juhend hankijale“, lk 3).

Määrus nr 35 kohaldub hankemenetlustele (RHS § 77 lg-s 7¹ sätestatud määrusandlusvolitus sisaldub RHS-i 2. ptk-i sätetes), samuti lihthankemenetlustele (RHS § 125 lg 5) ning sotsiaalse ja eriteenuste erimenetlustele (RHS § 126 lg 7) (vt ka „Keskkonnahoidlikud nõuded mööblile, puhastustoodetele ja -teenustele, paberile ja kontori-IT seadmetele – määruse nr 35 rakendamise juhend hankijale“, lk 4).

Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus, registrikood 70008440, on vastavalt siseministri 17.02.2020 käskkirjaga nr 8 kinnitatud põhimäärusele Siseministeeriumi hallatav riigiasutus. Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus on nimetatud Vabariigi Valitsuse 27.05.2022 korraldusega nr 160 (millega muudeti 12.10.2017 korraldust nr 281) info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonna vabatahtlikuks keskseks hankijaks (koos Registrite ja Infosüsteemide Keskuse, Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse ning Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskusega).

Keskne riigihange on keskse hankija poolt (teis(t)ele) hankija(te)le asjade ostmise või teenuste tellimine või hanklepingu või raamlepingu sõlmimine (teis(t)ele) hankija(te)le asjade ostmiseks või teenuste või ehitustööde tellimiseks. Keskse hankimise korral lasub vastutus keskselt korraldatud riigihanke menetluse õiguspärasuse eest üldjuhul kesksel hankijal – hankijad, kelle huvides kesksel riigihanget läbi viiakse, vastutavad üksnes nende riigihanke etappide või toimingute eest, mille nad korraldavad iseseisvalt (vt RHS § 42 lg-d 1 ja 11).

Eelnevast tulenevalt on Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus käsitatav avaliku sektori hankijana RHS § 5 lg 2 p 1 tähenduses, kes on vastavalt RHS § 5 lg-le 1 kohustatud järgima riigihangete teostamisel ja määru nr 35 nimetatud kontori IT-seadmete hankimisel (ostmisel, üürimisel, rentimisel või liisimisel), sh nimetatud seadmete hankimisel keskselt vastavalt RHS §-le 42, RHS-is sätestatud korda, sh täitma keskkonnahoidlikkuse kriteeriumidega seotud kohustusi.

27.09.2023 eRHR-is avaldatud hanketeatega alustas hankija asjade riigihankele ette nähtud rahvusvahelist piirmäära ületava eeldatava maksumusega raamlepingu sõlmimiseks avatud hankemenetlust „Mobiiltelefonid, tahvelarvutid ja nende tarvikud“, viitenumber 268793. Hankija märkis hanketeates, et tegemist on keskse hankija riigihankega ning hanklepingute esemeks on iOS tarkvaraga mobiiltelefonid, iPadOS tarkvaraga tahvelarvutid, mobiilside seadmed ja nende tarvikud ning Android ja muu tarkvaraga (va iOS ja iPadOS) mobiiltelefonid, tahvelarvutid, mobiilside seadmed ja nende tarvikud. eRHR-ist ei nähtu, et lepinguesemed oleksid seotud välisesinduste hankevajaduste rahuldamisega või tegemist oleks kaitse- või julgeolekuvaldkonna riigihankega.

Kuigi mobiiltelefonide hankimisele määruse nr 35 nõuded ei laiene, kuuluvad määruse nr 35 § 7 lg 1 p-st 3 tulenevalt kõnealuse määruse kohaldamisalasse tahvelarvutid, mille hankimisel peab hankija kehtestama vähemalt lisa 3 p-des 1.1.-1.4 sätestatud kohustuslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid. Järelikult pidi hankija riigihanke läbiviimisel, sh RHAD-i koostamisel, tahvelarvutite suhtes arvestama RHS § 77 lg-s 6¹ ja määru nr 35 sätestatud nõuetega.

3.2. Keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja nende kontroll

Määruse nr 35 § 3 sätestab, et hankija peab kehtestama §-s 1 nimetatud nelja tooterühma ja teenuse, sh kontori IT-seadmete (vt § 1 lg 3 p 3), hankimisel RHAD-is käesoleva määruse lisades sätestatud keskkonnahoidlikud kriteeriumid. Hankijal on õigus lisada täiendavalt valikkriteeriumeid või kriteeriume ise sõnastada.

Täpsemad nõuded kontori IT-seadmete keskkonnahoidlikele kriteeriumidele sisalduvad määruse nr 35 lisa 3, mille alusel jagunevad kriteeriumid hankija jaoks RHAD-is kasutamiseks kohustuslikeks ning soovituslikeks valikkriteeriumideks.

Määruse nr 35 lisa 3 p-des 1.1-1.4 ette nähtud kohustuslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid, mis tuleks näha ette pakkumuse vastavustingimusena: (i) vähemalt 2-aastane tasuta garantii; (ii) REACH määruses nimetatud kandidaatainete deklareerimine; (iii) korduskasutuse ja ringlussevõtu teenuse pakkumine; (iv) korduskasutuse ja ringlussevõtu teenuse kirjeldamine (vt ülevaatlikult „Keskkonnahoidlikud nõuded kontori IT seadmetele“, teabeleht, koostanud E. Fels, PWC, 2023 oktoober).

Määruse nr 35 lisa 3 p-des 2.1-2.7 nimetatud soovituslikud keskkonnahoidlikud valikkriteeriumid, mille hankija võib näha ette vastavustingimusena või hindamiskriteeriumina: (i) seadme osade asendatavus; (ii) akude lahti ühendatavus (akud ei tohi olla kaasaskantavate toodete külge liimitud ega joodetud); (iii) plastosade tähistatus ISO märgisega; (iv) plastifikaatorite puudumine seadme kaablites; (v) vähemalt 3-aastane varuosade saadavus (vi) metalldetailide eemaldatavus plastosadest (või nende puudumine); (vii) värvid ja pinnakatted ei tohi oluliselt kahjustada neist komponentidest ringlussevõtul valmistatava plastmaterjali tugevust (vt koos eesmärgi selgitusega „Keskkonnahoidlikud nõuded kontori IT seadmetele“, teabeleht, koostanud E. Fels, PWC, 2023 oktoober).

3.2.1. Kohustuslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid

Hankija ei ole kehtestanud riigihankes määruse nr 35 lisa 3 p-des 1.1-1.4 nimetatud kohustuslikke keskkonnahoidlikke kriteeriume. Hankija ei ole rakendanud ühtegi keskkonnahoidlikku kriteeriumi. Enamgi veel, mõlemas hanke osas oli RHAD-is ette nähtud müügigarantii kestus „12 kuud alates kauba üleandmisest“ (vt RHAD lisa 1.2 „SMIT müügilepingute üldtingimused“ p 6.1; lisa 1 „Raamlepingu projekt hanke osas I“; lisa 1.1 „Raamlepingu projekt hanke osas II“). RHAD-iga kehtestatud garantii kestus, mis laieneb lisaks mobiiltelefonidele ka raamlepingu eseme hulka kuuluvatele tahvelarvutitele, on otseses vastuolus määruse nr 35 lisa 3 p-s 1.1 kohustuslikuna sätestatud minimaalse garantii kestusega. Määruse nr 35 lisa 3 p 1.1 alusel oli hankija kohustatud kehtestama RHAD-is keskkonnahoidliku kriteeriumi, mille järgi peab pakkuja andma (määruse nr 35 § 7 lg-s 1 p-des 1-3 nimetatud kontori IT-seadmetele, sh p-i 3 järgi tahvelarvutitele) vähemalt kaheaastase garantii, mis jõustub toote üleandmisel.

3.2.2. Vabatahtlikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid

Hankija ei ole kehtestanud määruse nr 35 lisa 3 p-des 2.1-2.7 nimetatud soovituslikke keskkonnahoidlikke kriteeriumeid RHAD-is, sh pakkumuse vastavustingimustena ega hindamiskriteeriumidena. Hankija rakendas mõlemas hanke osas ainsa hindamiskriteeriumina hinnakriteeriumit (näidisostukorvi kogumaksumust, vt osas I näidiskorvis mh tahvelarvuti „Apple Ipad Pro (2022) 11", 128GB, 4G – 30 tk“ ja osas II näidiskorvis mh tahvelarvuti „Samsung Galaxy Tab A8 10,5“ 4G 64GB - 20 tk“).

4. Tähelepanekud ja soovitused

Soovitame hankijal edaspidi rakendada määruse nr 35 nõuetega hõlmatud IT-seadmete hankimisel lisa 3 p-des 1.1-1.4 sätestatud kohustuslikke keskkonnahoidlikke kriteeriume. Samuti soovitame hankijal kaaluda, kas kontori IT-seadmete riigihangetes oleks hankijal võimalik rakendada lisaks ka määruse nr 35 lisa 3 p-des 2.1-2.7 nimetatud soovituslikke keskkonnahoidlikke kriteeriume, sh nt pakkumuste hindamise kriteeriumina. Keskkonnahoidlike kriteeriumide näidisklauslitega, koolitusmaterjalidega ja muu asjakohase oskusteabega tutvumiseks soovitame hankijal külastada Kliimaministeeriumi veebilehel asuvat keskkonnahoidlike riigihangete rubriiki.

5. Järeldused

- 5.1. Hankija ei ole riigihanke ettevalmistamisel ja läbiviimisel arvestanud määrusest nr 35 (tahvelarvutitele) tulenevate kohustuslike ja soovituslike keskkonnahoidlike kriteeriumidega.
- 5.2. Eksimuste vältimiseks ja hankepraktika edasiarendamiseks on hankija asutuses riigihangete korraldamisega tegelevatel isikutel kasulik perioodiliselt tutvuda nii Rahandusministeeriumi kui ka Kliimaministeeriumi veebilehel avaldatud (keskkonnahoidlike) riigihanke juhendite, analüüsidega ja vastustega korduma kippuvatele küsimustele ning osaleda riigihangete alastel koolitustel.
- 5.3. eRHR-i puudutavates küsimustes abistab hankijat Riigi Tugiteenuste Keskuse koosseisus tegutsev registri kasutajatugi (tel. 611 3693, E-R kell 9:00–12:00; 13:00–15:00; e-post register@riigihanked.riik.ee).

(allkirjastatud digitaalselt)

Estella Põllu

riigihangete valdkonna juht

riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakond

Järelevalvetoiminguid teostanud ametnik:

Mihhail Antonov

jurist

riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakond